

AZ ESÉLYEGYENLŐSÉGI ÉS INTEGRÁCIÓS KIEMELT PROJEKT KÜLSŐ ÉRTÉKELÉSE

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A mélyszegénység, az iskolázatlanság, a munkanélküliség és a roma népesség integrációja a magyar társadalom legégetőbb kérdései közé tartoznak. A hátrányos helyzetű gyermekek iskolai szegregációjának megszüntetése e négy kérdés megoldásának egyik előfeltétele - kevés kiemelt projekt bír tehát nagyobb társadalmi jelentőséggel.

A 2007 végén indított TÁMOP 3.3.1. kiemelt projekt a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikerességének elősegítését célozza. A projekt értékelésre 2009 októberében az Oktatási és Kulturális Minisztériumtól kapott megbízást a Budapest Intézet. Az értékelés célja az első szakasz tapasztalatainak összegyűjtése a projekt következő szakaszának előkészítése érdekében. Az értékelés összegzi a projekt indikátorokkal mérhető eredményeit, felméri a tervezetthez képest elért időarányos előrehaladást, végül a programdokumentáció és interjúk alapján azonosítja a kiemelt projekt eddigi megvalósulásának erős és gyenge pontjait és az ebből fakadó kockázatokat.

A magyar közoktatási rendszerből az egyes korosztályok közel harmada kerül ki úgy, hogy nem rendelkezik a foglalkoztathatóságukhoz alapvetően szükséges képességekkel, ami jelentős részben annak tudható be, hogy a közoktatás nagyon egyenlőtlen esélyeket biztosít az eltérő társadalmi háttérű tanulóknak. Ez részben a pedagógiai módszerek elavultságával, és a tanári szakma alacsony presztízse miatt egyre inkább kontraszelektált pedagógusi karral magyarázható. Részben pedig azzal függ össze, hogy a szegény, vagy iskolázatlan szülők gyermekei gyakran osztály-, vagy iskola szinten is elkülönítve tanulnak, illetve előfordul, hogy a település egésze vált a hátrányos helyzetű népesség gettójává.

A fenti összefüggések ismeretében a TÁMOP 3.3.1. kiemelt projekt célja a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók iskolai sikerességének elősegítése, óvodáztatási arányuk növelése, az iskolai szegregáció mértékének csökkentése, az indokolatlanul fogyatékosá minősítés visszاسzorítása, a minőségi oktatáshoz való hozzáférés javítása, és végül a közoktatás-fejlesztésben az esélyegyenlőség-elvű támogatáspolitikai horizontális érvényesítése.

A kiemelt projekt végrehajtásért felelős Educatio Kft oktatás-fejlesztési programjai 2009 végére 1600 iskolában 75 ezer halmozottan hátrányos helyzetű és közel 150 ezer nem hátrányos helyzetű gyermeket értek el. A magyarországi iskolák negyede folytat integráló gyakorlatot. A kiemelt projekt és kapcsolódó pályázatok keretében az integrációhoz szükséges módszertani váltást támogató továbbképzéseket fejlesztettek ki és adnak át az iskoláknak, az új módszerek beépülését mentori szolgáltatással támogatják. Az elődprogramban az általános iskolák számára kifejlesztett képzéseket a kiemelt projektben kiterjesztették a középiskolákra és az óvodákra is. Az iskolafenntartó önkormányzatokat célzó alprojektek eredményeként 1300 település készítette el esélyegyenlőségi intézkedési tervét, melynek végrehajtását jogszabályi ösztönzők és mentorok támogatják.

Az integrált oktatás bevezetését 2003 óta követő, rendkívül alapos hatásvizsgálat szerint a módszertani fejlesztések eredményeként a hátrányos helyzetű tanulók énképe és önbizalma szignifikánsan erősebb, jobban be tudnak illeszkedni a közösségbe, és a nyolcadikosok nagyobb arányban tanulnak tovább érettségig adó középiskolában. A roma tanulók lemaradása úgy csökkent a program hatására, hogy közben a nem roma tanulók eredményei sem romlottak.

A kiemelt projekt fontos társadalmi célt, átgondolt keretben, tudatos és körültekintő koordinációval, nehéz keretek közt valósít meg. A projekt jelentős eredményeket ért el, az alprojektek többsége az eredeti ütemezéstől kisebb elmaradásokkal ugyan, de a tervezettek szerint meg-

valósult. A projekt legnagyobb erőssége a relevancia és a koherencia, legkritikusabb pontja a finanszírozási korlátokhoz való alkalmazkodás és a kommunikáció.

A kiemelt projekt összesített értékelése

Értékelési szempont	Minősítés	Erősség (példák)	Gyengeség (példák)	Kompetencia
Stratégiai megalapozás	●	Világos szakpolitikai stratégia, célok kontinuitása, előzményekre építkezés	Kormányzati cikluson átívelő politikai és társadalmi konszenzus hiánya Kormány szinten felvállalt, publikus stratégiai dokumentum hiánya	Kormány, OKM
Relevancia	●	Alaposan feltárt problémákra adott adekvát és széleskörű szakpolitikai válaszok, adekvát korrekciók a tapasztalatok alapján	Gyenge, félszeg kommunikáció	Educatio, OKM
Konzisztencia	●	Cél- és eszközrendszer külső és belső illeszkedése is jó, stratégiát követő végrehajtás		Educatio, OKM
Koherencia	●	Összhang az EU-s és hazai szakpolitikai stratégiai irányokkal és célokkal pl. esélyegyenlőségi terv mint pályázati feltétel		Educatio, OKM
Intézkedések közötti szinergia	●	Projekt elemek egymásra épülnek, egymást erősítik	Csúszásokból eredő halmozódó problémák kezelése megoldatlan	Educatio, HEP IH, OKM, OKMTI
Végrehajtás előrehaladása	●	Tartalmi előrehaladás nagyrészt a tervek szerint	Finanszírozásban jelentős késés	Educatio, OKM, OKMTI
Hatékonyság	○	Alapos, folyamatos eredménymérés	Romló társadalmi környezet és ellenállás kezelése	Educatio
Hatásosság	○	Módszertani innovációt, mint célt részben elfogadják az érintettek	Minőségromlás kockázata a csúszások és a gyors bővülés miatt	Educatio
Fenntarthatóság	○	EU figyelem, támogatottság (jó gyakorlat promóciója)	Fenntarthatóság biztosítékai egyes alprojektekben erősítendő	Educatio, OKM
Menedzsment, adminisztráció	○		A finanszírozás-menedzsment hiányosságai miatt jelentős csúszások a végrehajtásban	Educatio, OKM, OKMTI

Jelmagyarázat: ● kiváló ● megfelelő ○ odafigyelést igényel ● nem megfelelő

A projekt következő szakaszában hasznosításra ajánlott javaslatunk a finanszírozás kiszámíthatóságát, a fenntarthatóság megerősítését, a hatásosság és a hatékonyság javítását, a partnerség erősítését és a társadalmi támogatottság növelését szolgálják. Az egyes javaslatokat az alprojektek értékelésének végén közöljük, de főbb javaslatainkat külön is összegyűjtöttük.

Főbb javaslatok

Educatio Kft

- Az Educatio Kft. középtávú szervezet-fejlesztési stratégiájának megújítása és következetes

végrehajtása; kiemelten a belső kontrolling fejlesztése és a kétoldalú kommunikációra építő, rezponzív működés megerősítése: ez biztosíthatja a folyamatosan bővülő tevékenységi profilhoz hatékonyan illeszkedő, áttekinthető, rugalmas és ügyfél-barát működést.

- Külön szóvivő megbízása az integrációs projekt külső kommunikációjának szervezésével és megvalósításával, akinek munkáját a szakmai stáb mellé rendelt kommunikációs szakértő támogatja.
- A mennyiségi bővülés és a módszertani váltás intenzitása, tartósságga közötti egyensúly megerősítése az IPR képzésekben. Ezen belül több segítség a módszertani váltás kritikus időszakának átvészeléséhez: a képzések teljes tantestületre kiterjedő szervezése; a képzésekben a konkrét és konstruktív visszajelzési módszerek gyakorlása és kipróbálása hospitálás alkalmával; az egymáshoz közeli iskolák között a hospitálás külön anyagi támogatása a képzések alatt és az azt követő egy-másfél évben; kötelező iskolák közötti hospitálás az IPR képzést követően legalább fél évig.

OKM

- A projektek érdemi előrehaladását, a kifizetéseket sokszor indokolatlanul akadályozó formai, adminisztratív előírások felülvizsgálata, amely kiterjed a közreműködő és a projektgazda szervezet közötti, illetve végrehajtók és a beszállítók közötti elszámolásra is. Az iskolák és szakértők számára előírt tevékenység-adminisztráció felülvizsgálata, és ahol lehetséges, kiváltása az érdemi megvalósítás értékelésére alkalmas szakmai felügyelettel, az eredmények monitoringjával, szűrőpróba szerű szakmai vizsgálatokkal.
- Horizontális értékelés a szakpolitikai prioritások érvényesüléséről az OKMTI működésében; ezek tükröződnek-e és ha igen, hogyan az OKMTI által kezelt hazai és EU társfinanszírozású támogatási programok és projektek keresztmetszetében. Az azonosított prioritásoknak megfelelően lehetővé tenni, hogy az Educatio Kft. likviditási problémáinak áthidalására átmeneti hiteleket vegyen fel (akár piaci forrásokból, akár tulajdonostól igényelt kölcsön formájában).
- A ROP kedvezményezettek projektbeszámolási kötelezettségei közé beépíteni egy információs blokkot a KET keretében tett intézkedésekről. Ez az esélyegyenlőségi szakértők és mentorok ROP helyszíni ellenőrzésekben való részvételét is maga után vonja.
- A módszertani megújulás tanárképzésbe való beépítése terén eddig elért szerény eredmények okának részletes feltárása és az erre szánt erőfeszítések növelése, például pályázható támogatás az innovatív módszertanokat oktató modulok tantervbe illesztésére. A hátrányos helyzetű településen végzett tanítási gyakorlat előírása, a kötelező tanítási gyakorlat legalább egyötöd részében.

HEP IH és NFÜ

Olyan szabály felállítása, amely a projektek zárásához hasonló, explicit időbeni korlátot szab a Bíráló Bizottság döntésére és a szerződések megkötésére nézve is, amely nem lehet több, mint a projektjavaslat beadását követő három hónap. A kiemelt projekt végrehajtásában szerzett, de azon túlmutató tapasztalat ugyanis, hogy a végrehajtás megkezdésének csúszása nagy kockázatot jelent az eredményességre és a hatékonyságra nézve. Ennek mértéke jóval nagyobb is lehet, mint a csúszást magyarázó adminisztrációs korrekcióktól illetve szakmai egyeztetésektől várható többlet. A javasolt szabály csökkenti a szerződéskötés és a kifizetések csúszásából eredő károkat és kockázatokat, csökkenti a külső beszállítók kiszolgáltatottságát és egyúttal helyreállítja az egyensúlyt a végrehajtás szakmai, tartalmi feltételeinek biztosítása és az adminisztratív követelmények betartása között.